

Záchrana železárny v Šindelové – výsledek občanské iniciativy ve spolupráci se správními orgány a za podpory přispěvatelů

Na webových stránkách Národního památkového ústavu je mezi ohroženými nemovitými kulturními památkami vedena někdejší nostická železárna v Šindelové ve správním obvodu Městského úřadu Kraslice. Do státního seznamu kulturních památek byla tato kulturní památka zapsána záhy po účinnosti zákona o kulturních památkách jako jeden ze vzácných dokladů počátků průmyslové výroby železa dochovaných na území tehdejší Československé republiky, i jako doklad regionální železářské tradice v Krušných horách, jež má počátek v době kolonizace ve 13. století. V době zápisu byla podle fotografické dokumentace Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Plzni ze souboru staveb železárny dochována její nejhodnotnější a nejstarší část - tehdy ještě zastřešená budova s dřevouhelnou vysokou pecí a slévárnou surového železa i finálních litinových výrobků (následně přípravnou).

Vysoká pec byla vystavěna v roce 1818 na místě starší stavby stejného účelu. Na počátku druhé poloviny 19. století dřevouhelné vysokopeční hutnění pomalu ustupovalo efektivnějšímu koksovému. Tak se stalo i zde a provoz vysoké pece byl v roce 1873 zastaven. Ze železárny však po modernizaci v letech 1858 až 1859 a po jejím rozšíření v letech 1910 až 1912 nadále fungovala slévárna, válcovna tenkého plechu, pocínovna a mechanické dílny. V roce 1927 železárna ještě zaměstnávala 550 dělníků. V důsledku světové hospodářské krize na počátku 30. let 20. století zde došlo k zastavení provozu. Pro válečné účely byla výroba v železárně v Šindelové obnovena v roce 1939 a definitivně ukončena v roce 1945.

Po zápisu kulturní památky do státního seznamu spravoval někdejší železárnu v Šindelové

národní podnik Státní statek, závod Dolní Nivy, a někdejší přípravnou (původně slévárnu) užíval jako seník a skladiště. V důsledku zanedbání péče o kulturní památku ze strany jejího správce došlo ke zřícení její části a destrukce před povětrností nezajištěné budovy dále pokračovala. V době zařazení této nemovité kulturní památky na seznam ohrožených bylo dochováno již jen torzo vysoké pece, po jejích stranách zbytky strojovny a přístavby na vodní

kolo, z přípravnou pak jen obvodové zdivo s poškozenou korunou. Náletové dřeviny dále trhaly zbytky kulturní památky.

V tomto stavu se o kulturní památku začala aktivně zajímat skupina nadšenců v čele s Ing. Jiřím Hrůzou (následně předsedou dále uvedeného spolku), který Památkové inspekci Ministerstva kultury poskytl zprávu, již je zde na místě alespoň z části citovat: „*Můj vztah k této technické památce je zcela osobní, v obci Šindelová jsem vyrůstal a později, když jsem se stal ředitelem strojíren v Rotavě, jsem si plně uvědomil historickou provázanost s naší strojírenskou firmou. Huť v Šindelové chátrala řadu desetiletí a zbývala již pouze jediná možnost, jak huť zachránit, a to založením spolku, který by zastavil její další devastaci a po záchranných pracích, ji předal obci Šindelové. Spolek za zachování hutě v Šindelové byl založen na ustavující schůzi dne 27. 4. 2015 a dne 11. 7. 2015 byl zapsán do spolkového rejstříku v Plzni. Všichni členové spolku jsou takřkajíc lidé, kteří mají k tomuto regionu srdečný vztah. Naším cílem je zachránit tuto jedinečnou technickou památku, aby se stala důstojným symbolem historie železářství v Krušnohoří.*“

Dobrá vůle k záchraně kulturní památky, byť by byla podpořena příslibem jejího financování, však nestačí, není-li znám vlastník kulturní památky. Za účelem zjištění vlastníka kulturní památky se Městský úřad Kraslice, odbor územního plánování, stavebního řádu a památkové péče, který je jak místně a věcně příslušným orgánem státní památkové péče, tak stavebním úřadem, obrátil v rámci součinnosti mezi správními orgány mj. na Ministerstvo kultury. Tehdejší rozbor Památkové inspekce Ministerstva kultury je zveřejněn na webu Památkové inspekce v kapitole „*Metodická činnost*“ ad 6. „*Výběr otázek, na které Památková inspekce odpovídala*“ v části „*10 otázek a odpovědí z praxe památkové péče 2015*“, otázce č. 8 „*Určení vlastnictví nemovité věci neevidované v katastru nemovitostí*“, její části B. „*V rámci likvidace společnosti*“ (státního statku) „*bylo vše rozprodáno až na stavbu kulturní památky (vysoká pec železářny)*“. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových dne 21. 9. 2015 sepsal prohlášení o vzniku práva k nemovité věci, ve kterém prohlásil, že stavba „*Železářna – vysoká huť*“ v Šindelové na pozemku pozemková parcela č. 147/7, odděleném z pozemku pozemkové parcely č. 147/5 v katastrálním území Šindelová, obec Šindelová, je majetkem, u něhož bylo prokázáno vlastnictví České republiky.“

Následně Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (převodce) uzavřel se Spolkem za zachování hutě v Šindelové (nabyvatel) smlouvu o bezúplatném převodu vlastnického práva ke stavbě „*Železářna – vysoká huť*“ v Šindelové. Na tomto základě Městský úřad Kraslice, odbor územního plánování, stavebního úřadu a památkové péče, ve správním řízení nařídil jmenovanému spolku podle stavebního zákona provést nezbytné zabezpečovací práce na předmětné stavbě podle projektové dokumentace, kterou zajistilo město Kraslice. Podkladem tohoto správního řízení bylo závazné stanovisko orgánu státní památkové péče, kterým je též úřad.

Pro záchranu kulturní památky byly dosud provedeny tyto zabezpečovací práce:

- odstranění vegetace a náletových dřevin z objektu a jeho okolí včetně kořenového systému;
- úprava terénu spočívající v odstranění sutin z míst, kde bylo navrženo zřízení podpůrných konstrukcí;
- zřízení podpůrných konstrukcí (výdřev);

- zednická oprava nejpoškozenějších částí objektu (klenební oblouk a zeď na jihozápadní straně);
- spárování zdiva pece s doplněním chybějícího materiálu k dochovanému vytříděnému;
- doplnění zdiva objektu výrobní haly s využitím vytříděného dochovaného materiálu (ostění okenních otvorů, kruhový otvor a zřícená část zdiva na severovýchodní straně);
- postupné dozdivání pece až po korunu s využitím vytříděného dochovaného materiálu.

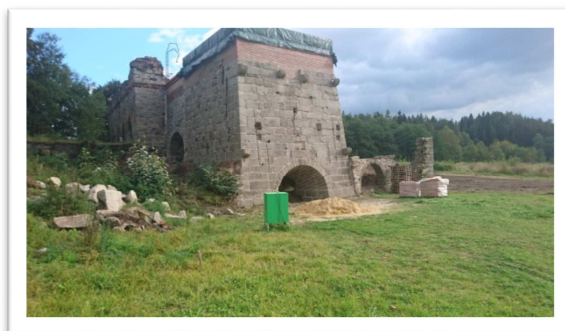
V roce 2016 byla kulturní památka zakonzervována včetně zajištění provedených prací před zimním obdobím (obr. 3 až 5). V roce 2017 by mělo dojít k zastřešení vysoké pece.

Jak uvedl ve své zprávě předseda Spolku za zachování hutě v Šindelové: „Řada prací byla provedena bez nároku na odměnu (odstranění náletových dřevin a úprava terénu). Bez příspěvků bychom nemohli“ (další) „záchranné práce vůbec realizovat“. Na provedení záchranných prací přispěli Ministerstvo kultury, Karlovarský kraj, Lesy České republiky, Svazek měst a obcí Kraslicka, město Kraslice, obec Šindelová a sponzoři z řad soukromých firem.

Tento případ je jedním z dokladů toho, že mnohdy záchrana kulturní památky není odvislá jen od regulace podle zákona o státní památkové péči, ale minimálně stejně důležité je vnější prostředí mimo obor památkové péče, kterému není stav kulturních památek lhostejný. Proto touto cestou Památková inspekce upozorňuje na jednu z možných cest, která rovněž může vést k záchraně našeho kulturního dědictví.

Na základě pokladů získaných od Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Lokti, Spolku za zachování hutě v Šindelové a Městského úřadu Kraslice, odboru územního plánování, stavebního úřadu a památkové péče

zpracoval Ing. Lumír Tejmar 31. ledna 2017.

Použitá fotografická dokumentace v obrazové příloze, na kterou odkazuje text, pochází z archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Lokti (obr. 1 a 2), a z archivu Spolku za zachování hutě v Šindelové (obr. 3 až 5).